

СТАНОВИЩЕ

От: доц. д-р Светла Богданова Бонева
УНСС, катедра “Международни икономически отношения и бизнес”
Факултет “Международна икономика и политика”, Зам. – декан
Научна специалност 05.02.10 “Световно стопанство и международни икономически отношения”

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“, професионално направление 3.8. „Икономика“, област на висше образование 3. „Социални, стопански и правни науки“

Основание за представяне на становището: заповед №1650 от 03.06.2015 г. на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“

Автор на дисертационния труд: Мария Костадинова Калинова

Тема на дисертационния труд: ***ИНВЕСТИЦИОННО КРЕДИТИРАНЕ В ТУРИЗМА***

1. Обща характеристика на представения дисертационен труд и оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Настоящата рецензия е разработена на основание на чл.4 от ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане, както и заповед №1650 от 03.06.2015 г. на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Дисертационният труд на тема „Инвестиционно кредитиране в туризма“ е разработен от докторант Мария Костадинова Калинова, която се обучава в редовна форма на докторантура в ЮЗУ „Неофит Рилски“ от 2012 г. до момента.

Дисертационният труд на Мария Костадинова Калинова е структуриран във въведение, четири три глави, използвана литература и две приложения в общ обем от 238 страници, от които въведение, основен текст и заключение в обем от 216 страници. За неговото разработване са използвани 93 източника на кирилица, 93 източника на латиница и 3 интернет източника. Приложенията представят използваната анкетна карта и програма за оценяване на риска в парк-хотел „Пирин”. Дисертационният труд съдържа 39 фигури и 20 таблици.

Изследването на проблематиката за инвестиционното кредитиране в туризма и на свързаното с него управление на риска е изключително актуално в условия на непрекъснато нарастващ дял на туризма в световната и националните икономики на почти всички страни по света, съпроводен от все по-голяма несигурност по отношение на постигането на целите на туристическите компании. За тази несигурност допринасят процесите на глобализация и непрекъснато развиващите се иновации в туристическата индустрия.

Идентифицирането, анализирането и управлението на рисковете при инвестиционното кредитиране в туристическата индустрия все още не е добре изучена тема. Съществуват редица научни разработки в сферата на финансовия и застрахователен сектор, но само отделни разработки посветени на управлението на риска в туризма, които са фокусирани върху конкретни решения, но не и върху предлагането на един системен подход за управление на риска в туризма.

Първата глава на дисертационния труд представя специфичните особености на инвестиционното кредитиране в туризма, принадлежността на туристическите предприятия към „системата туризъм” и свързаната с това зависимост от другите елементи на системата; значението на координацията на многобройните туристически продукти; ключовите компетенции на дестинациите, както и дестинационния брандинг. Очертани са някои от областите, в които се открива инвестиционен потенциал, а така също и възможностите за финансиране. Представени са изследвания, които дават оценка на инвестиционната среда в туризма и инвестиционното кредитиране в туризма по отношение на спецификата на проектното финансиране.

Във втората глава от дисертационния труд, озаглавена: „Особености на инвестиционните процеси в туристическите фирми” е изяснено понятието „инвестиционен процес”, представени са структурата и последователността на инвестиционния процес. Обобщени са редица дефиниции на понятието „риск” и са обособени стратегически решения за управление на риска. Изведени са основните характеристики на риска,

компонентите на риска и видовете несигурност, както и шест ъгъла на перспектива в сферата на управлението на иновациите и интелектуалния капитал, като към тях са добавени уточнения по отношение на по-нататъшно детайлизиране и особено по отношение на използваните измерители. Направена е класификация на рисковете, която се основава на различни класификационни признаци. Разгледани са видовете рискове, като е обърнато внимание на класификацията на рисковете в хотелиерството в зависимост от тяхното проявление.

В Глава 3 „Методологически въпроси по управлението на риска в инвестиционното кредитиране в туризма” са обобщени скалите за измерване и оценъчния подход при скалирането в процеса на оценка на иновационния риск. Отделено е внимание на измерителната и оценъчна несигурност, разгледани са критериите за приемливост на риска и качествата, на които те трябва да отговарят и са представени методи за анализ и оценка на управлението на риска в туристическите компании. Представени са последователността стъпките на модел за управление на риска, компонентите и връзките на взаимодействие на системата за управление на риска в туристическата компания, която се разглежда като две подсистеми, както и процеса за управление на риска.

В глава четвърта на дисертационния труд „Приложни въпроси на управлението на инвестиционното кредитиране в туристическите компании” е представено туристическото предприятие Парк хотел „Пирин”, избрано за апробирането на системния подход в управлението на риска в хотел, представени са основните рискове, оценките на вероятностите за реализация на отделните рискове и комплексна оценка на нивото на риска в хотела. Разработена е система за управление на риска в парк хотел „Пирин“, която се основава на анализ и оценка на риска, последван от същинско разработване на системата и нейното апробиране при конкретни рискови ситуации. Направен е анализ на съществуващите рискове в туристическото предприятие и са разгледани конкретни рискови ситуации при функционирането на системата за намаляване на рисковете в парк хотел „Пирин“. Отправени са препоръки за намаляване на рисковете и с цел постигане на ефективност на резултатите е предложено комплексно използване на различни методи за намаляване на рисковете.

В международната и българската литература има сравнително скромнен брой анализи и публикации по конкретния предмет на изследването, като тези, предложени в настоящия дисертационен труд. Дисертацията дава интересен научен поглед върху тази проблематика, както и опит за систематизация на преобладаващата част на публикациите по темата в българската литература. В този смисъл следва да се подчертае

и добрата осведоменост на докторантката по проблематиката, разглеждана в дисертационния труд.

Избраната от дисертантката тема е актуална и значима. Изследователският проблем е коректно формулиран. Доказана е и основната теза на изследването, а именно, че “Инвестиционното кредитиране в туризма е свързано с външни и вътрешни рискове на ниво туристическо предприятие, които подлежат на управление с цел свеждането им до приемливи за туристическото предприятие (туристическата фирма) нива.”

Изследователските задачи, които трябва да бъдат изпълнени за постигането на поставената цел са формулирани и систематизирани коректно. Методологията, която докторантката използва, отговаря напълно на целите на изследването, дефинирани в неговия увод. Успешно са приложени сравнителният анализ, абстракцията и обобщението. Конкретните инструменти на изследването, чрез които се решават основните изследователски задачи също са адекватно подбрани.

Добро впечатление прави критично-аналитичният подход на авторката, който е добре аргументиран и уместно подбран с оглед успешното изпълнение на задачите и постигането на целите, формулирани в увода на дисертационния труд.

2. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Докторантката е формулирала два теоретични, два научно-приложни и един приложен принос в своя автореферат, които отразяват основните постижения на дисертационния труд и потвърждават оригиналността на разработката.

Приносните моменти в теоретичен план са свързани с:

-Обобщение на научните резултати в чуждестранната и българската литература посветени на теоретичните въпроси на управлението на риска на равнище туристическо предприятие;

-Адаптиране и допълване на разработените от доц. П. Димитров методи за оценка на риска в туристическото предприятие посредством цифрови рискови коефициенти, като е добавен изцяло нов – пространствен компонент на риска.

Приносните моменти в научно-приложен план са свързани с:

-Предложената система за цялостно управление на риска на равнище туристическо предприятие, като съвкупност от йерархично

структурирани и взаимодействащи си елементи, насочена към избягване и минимизиране на риска;

-Анализът и оценката на риска на равнище туристическо предприятие, преди и след прилагането на разработения системен подход за управление на риска.

Приносният момент, който според мен заслужава най-голямо внимание, е приложният принос, а именно установените нови зависимости, изводи и препоръки, изведени въз основа на направените анализи на ниво туристическо предприятие (функциониращ четири звезден хотел), формулираните насоки за подобряване управлението на риска в предприятието, които способстват за повишаване на ефективността от цялостното му управление.

3. Оценка на публикациите по дисертацията

Авторефератът към дисертацията съдържа информация за две публикации, които са по темата на дисертационния труд и по същество представляват отделни негови части, посветени на следните аспекти на дисертационния труд:

1. Dimitrov, P., Kalinova, M., Gantchev, G. & Nikolov, Ch. (2015). Exponential forecasting of the monthly volume of the tourism receipts in Bulgaria, *Tourism & Management Studies*, 11 (1), University of the Algarve, Portugal, pp. 104-110;
2. Kalinova, M. (2015). THE TOURISM REVENUES INFLUENCE ON THE STOCK EXCHANGE PERFORMANCE OF THE "BIG" BULGARIAN TOURISM COMPANIES, „International Journal of Contemporary Economics and Administrative Sciences“ (Турция и Канада, 2015 г. под печат)

Двете публикации са в издания с редакционен съвет и са били предмет на предварително рецензиране, преди да бъдат отпечатани. Тези публикации на докторантката са станали достояние на научната общност в и извън ЮЗУ и напълно отговарят на изискванията по отношение на публикациите, необходими за присъждане на образователната и научна степен “доктор”.

4. Оценка на автореферата

Авторефератът на дисертационния труд отговаря на количествените, структурните и качествените изисквания към обема и съдържанието на авторефератите. Той дава точна и пълна представа за съдържанието, структурата и основните изводи на дисертационния труд.

5. Критични бележки, препоръки и въпроси

Критична бележка към дисертационния труд, която в никакъв случай не омаловажава неговите достойнства, е свързана с необходимостта от по-ясно открояване на идеите на авторката за преодоляване на дефинираните от нея проблеми. Убедена съм в бъдещата успешна управленска кариера на докторантката и в този смисъл бих препоръчала да дефинира по-решително и смело своите алтернативи и виждания за преодоляване на проблемите – само така те могат да бъдат чути и евентуално пробирани на практика. Естествено, предвид спецификата на темата и характера на труда, който рецензирам, внимателният подход към дефинирането на авторовите алтернативи е донякъде разбираемо.

6. Заключение

Дисертационният труд на Мария Костадинова Калинова на тема: **„ИНВЕСТИЦИОННО КРЕДИТИРАНЕ В ТУРИЗМА“** е оригинално и актуално изследване, което отговаря на основните изисквания за присъждане на образователната и научна степен “доктор”. Авторката има добър език и стил, анализирала е значителен обем научна литература, обосновала е добре своите позиции, заключения и препоръки. Всичко това ми дава основание да гласувам „ЗА“ присъждането на образователната и научна степен “доктор” на Мария Костадинова Калинова по научната специалност Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка, професионално направление 3.8. Икономика.

13.06.2015

Гр. София

Подпис: